

UOT 930; UOT 371.31

ELMƏDDİN BEHBUD

Bakı Dövlət Universiteti
Redaksiya-nəşriyyat işi kafedrasının dissertantı
Elmeddinbehbud85@gmail.com

“XOCAVƏND” ENSİKLOPEDIYASININ NƏŞRƏ HAZIRLANMASI VƏ REDAKTƏ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

DOI: <https://doi.org/10.36719/2708-065X/104/204-209>

Məqalədə "Xocavənd ensiklopediyası"nın tərtibat xüsusiyyətləri ətraflı təhlil edilib. Əvvəlcə müəllif kitabın əhəmiyyətindən, onun nəşr və sahələr üzrə inkişafından bəhs edib. Müəllif öz tədqiqatında kitab tipləri içərisində xüsusi yer tutan soraq ədəbiyyatını əsas obyekt kimi saxlayıb. Məqalədə müəllif görkəmli kitabşünas alim, professor Bayram Allahverdiyevin soraq-məlumat ədəbiyyatı üçün təqdim etdiyi bölgünü düzgün hesab edir: "Ümumi, yaxud universal; sahə, yaxud xüsusi ensiklopediyalar; ensiklopedik lüğətlər; linqvistik və terminoloji lüğətlər; ümumi soraq kitabları (siyasi, iqtisadi, coğrafi, statistik və s.); mövzu-sorag kitabları; müxtəlif xarakterli sorag-informasiya ədəbiyyatı: ədəbiyyat göstəriciləri, izahlı bibliografik toplular və s."

Müəllif məqalədə XX əsrin 90-cı illərində ölkəmizdə çap edilən sahəvi ensiklopediyaların nəşri vəziyyətini dəyərləndirərək bildirib ki, sahə ensiklopediyalarının nəşri ilə bağlı xeyli inkişaf müşahidə edilir. Bu fikrə sübut olaraq həmin dövrdə çap olunmuş xeyli sayda ensiklopediyalar nümunə kimi çəkilib.

Müəllif "Xocavənd ensiklopediyası"nı geniş təhlil etdikdən sonra belə nəticəyə gəlir ki, ensiklopediya müvafiq mövzu üzrə faktlarla zəngin olan ilk tədqiqat əsəridir. "Xocavənd ensiklopediyasında xeyli sayda fotosəkil və cədvəl də əksini tapıb. Müəllif həmçinin, "Xocavənd ensiklopediyası"nın quruluşunu təhlil edir və redaktə xüsusiyyətləri ilə də bağlı fikirlərini bildirib. Həmçinin, nəticədə ensiklopediyanın tirajının az olmasını tənqid edir və bu cür əhəmiyyətli ensiklopediyaların yüksək tirajla nəşr edilməsi ilə bağlı təklif irəli sürüb.

Yekun nəticədə redaktorun gözündən yayınan nöqsanların aradan qaldırılması və bu nəşrlərlərin daha peşəkar səviyyədə hazırlanması üçün ensiklopediya kimi mühüm kitabların nəşrinin sahə üzrə ixtisaslaşmış nəşriyyatalara həvalə edilməsinin vacibliyini xüsusi vurğulayıb. Eyni zamanda məqalədə 44 günlük ikinci Qarabağ müharibəsində Xocavənd rayonu ərazisinin xeyli hissəsinin düşmən tapdağından azad edilməsinə də münasibət bildirir və qeyd edir ki, bu hadisələr bizim şanlı tariximizdir. Zəfər qazanaraq torpaqlarımızı erməni işğalından azad etməyimiz yeni ensiklopediyaların yaranmasına obyektiv zəmin yaradır. "Xocavənd ensiklopediyası"nın gələcəkdə təkmilləşdirilərək yenidən çap edilməsi sahəvi nəşriyyatların qarşısında dayanan məsələlərdən biri olmalıdır. Bu məqsədlə daha peşəkar və daha yüksək təhsilli işçi komandası yaradılmalı, Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun işğaldan azad olunmuş əraziləri haqqında yeni ensiklopediyalar hazırlanmalıdır.

Açar sözlər: ensiklopediya, nəşr, fakt materialları, kitab tipi, sorag-məlumat ədəbiyyatı, nəşr növü, Xocavənd ensiklopediyası, redaktə.

Giriş. Kitab nəşrinin müxtəlif göstəricilərinin inkişafı cəmiyyətin davamlı sosial tələbatından qaynaqlanır. İnkişaf prosesi kitabın sayında, tirajında, həcmində, forma və məzmununda özünü göstərir. Kitab nəşrində müşahidə olunan müsbət tendensiya onun forması, məzmunu və nəşr tiplərinin inkişafına da əsaslı şəkildə təsir göstərir.

Kitab tipləri içərisində xüsusi yer tutan, oxucuların sorğu və tələbatlarının ödənilməsində ən kütləvi şəkildə istifadə edilən, geniş oxucu qruplarını nəzərdə tutan nəşr tiplərindən biri də sorag-məlumat ədəbiyyatıdır. Sorag-məlumat ədəbiyyatı məzmununa, quruluşuna, növünə, tipinə görə müxtəlifdir. Belə ki, sorag-məlumat ədəbiyyatı universal və sahə ensiklopediyaları, ensiklopedik lüğətlər, şəxsi ensiklopediyalar, müxtəlif növlü lüğətlər (izahlı lüğətlər, müxtəlif dillərə dair lüğətlər, adi terminoloji lüğətlər və s.), təqvimlər, mövzu-sorag məlumat kitabları və s. nəşrləri özündə birləşdirir.

Professor Bayram Allahverdiyevin elmi tədqiqatlarında soraq-məlumat ədəbiyyatının bölgüsü aşağıdakı kimi təqdim edilir:

“Ümumi, yaxud universal; sahə, yaxud xüsusi ensiklopediyalar; ensiklopedik lüğətlər; linqvistik və terminoloji lüğətlər; ümumi soraq kitabları (siyasi, iqtisadi, coğrafi, statistik və s.); mövzu-sorag kitabları; müxtəlif xarakterli sorag-informasiya ədəbiyyatı: ədəbiyyat göstəriciləri, izahlı bibliografik toplular və s.” [1,70].

Tarixə nəzər salsaq görürük ki, Azərbaycanda bütün dövrlərdə ensiklopediyaların nəşrinə böyük əhəmiyyət verilib. Xüsusilə də müstəqillik illərində soraq-məlumat ədəbiyyatı - sahə ensiklopediyalarının nəşri nəşriyyatların (dövlət və ya özəl) çap repertuarında əsas yerlərdən birini tutub.

XX əsrin 1980-1990-cı illərində və müstəqilliyimizi bərpa etdikdən sonra Azərbaycanda sorag-məlumat nəşrlərinin, xüsusilə ensiklopediyaların və ensiklopedik lüğətlərin, izahlı dilçilik lüğətlərinin nəşri genişləniib. “Hüquq ensiklopedik lüğəti” (“Azərbaycan Ensiklopediyası” NPB, 1991.), R.İmaməliyev “İslam ensiklopediyası” (“Boz oğuz” nəşriyyatı, 1997), “Ailə ensiklopediyası” seriyasında Ə.C.İsmayilov “Dadlı və ləzzətli xörəklərin sirri” (“Azərbaycan Ensiklopediyası” NPB, 1995. -280 s.); “Ş.Qədimov “Şəfa ensiklopediyası” (“Azərbaycan Ensiklopediyası” NPB, 1997. -472 s.), “Kiçik kimya ensiklopediyası” (BDU, 1997), “Fəlsəfə ensiklopedik lüğəti” (“Azərbaycan Ensiklopediyası” NPB, 1997.), R.İmaməliyev “Dünya nəşirləri, jurnalistləri, poliqrafçıları” (“Boz oğuz” nəşriyyatı, 1998), “Azərbaycan toponimləri: ensiklopedik lüğət” (2 cildə, “Şərq-Qərb” nəşriyyatı, I cild. -1999. -304 s.); (II cild. -2000. -304 s.); “Uşaq ensiklopediyası” (3 cildə, Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası, 1-ci cild. -1987. -336 s.; 2-ci cild. -1988. -328 s.; 3-cü cild. -1999. -352 s.), Ayna uşaq ensiklopediyası. Təbiət. (Ayna Mətbu Evi, 1999. – 63 s; Ayna uşaq ensiklopediyası. Teatr və kino. (Ayna Mətbu Evi, 1999. -93 s.); Ayna uşaq ensiklopediyası. İncəsənət. (Ayna Mətbu Evi, 1999. –86 s.); Ayna uşaq ensiklopediyası. Tarix. (Ayna Mətbu Evi, 1999. -72 s.); Ayna uşaq ensiklopediyası. Ekologiya. (Ayna Mətbu Evi, 2000. -69 s.); Ayna uşaq ensiklopediyası. Elm və Texnika. (Ayna Mətbu Evi, 2001. -78 s.); Ayna uşaq ensiklopediyası. Ulduzlar. (Ayna Mətbu Evi, 2001. -S.34.); Ayna uşaq ensiklopediyası. Musiqi. (Ayna Mətbu Evi, 2001. -92 s.); Ayna uşaq ensiklopediyası. Din. (Ayna Mətbu Evi, 2004. -68 s.); “Kitabi Dədə Qorqud ensiklopediyası” (2 cildə, 2000-ci il), “Kütləvi tibb ensiklopediyası” (“Azərbaycan Ensiklopediyası” NPB, 2000. -430 s.), “Ədəbiyyatşünaslıq ensiklopedik lüğət” (“Azərbaycan Ensiklopediyası” NPB, 1998. -240 s.), “Naxçıvan ensiklopediyası” (2002), “Dünya dinləri” (“Azərbaycan Ensiklopediyası” NPB, 2003. -548 s.), “Azərbaycan Yazıçıları: ensiklopedik məlumat kitabı” (Tərtib edən: Teymur Əhmədov, 1-ci nəşr, 1995; 2-ci nəşr, 2004, “Nurlar”, 984 s.), “Diplomatiya”: ensiklopedik lüğət (2005. -580 s.), “Dilçilik ensiklopediyası” (“Mütərcim” nəşriyyatı, 2006), “Azərbaycan etnoqrafiyası ensiklopediyası” (3 cildə, “Şərq-Qərb” nəşriyyatı, 2007), “Üzeyir Hacıbəyov ensiklopediyası” (“Şərq-Qərb”, 2007), “Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Ensiklopediyası” (2 cildə, “Lider” nəşriyyatı), Q.Məmmədov, M.Xəlilov “Ensiklopedik ekoloji lüğət” (“Elm” nəşriyyatı, 2008. -728 s.), Politologiya ensiklopedik lüğət” (“Günəş”, 2008), “Novruz Bayramı ensiklopediyası” (“Şərq-Qərb”, 2008), “C.Məmmədquluzadə ensiklopediyası” (2008); “Uşaqlar üçün ensiklopediya”: Geologiya (“Şərq-Qərb”, 2008. -712 s.); “Uşaqlar üçün ensiklopediya”: İnformatika (“Şərq-Qərb” nəşriyyatı, 2008. -616 s.); “Uşaqlar üçün ensiklopediya”: Kimya (“Şərq-Qərb” nəşriyyatı, 2008. -640 s.); İ.Məmmədov “Azərbaycan dilinin etnoqrafik lüğəti” (“Elm və təhsil”, 2009. -272 s.) və s. nəşrlərlə Azərbaycan sorag-məlumat ədəbiyyatı əhəmiyyətli dərəcədə zənginləşibmiş və inkişaf edib.

Eyni zamanda Qarabağ və Şərqi Zəngəzur regionuna aid olan “Zəngilan”, “Xocavənd”, “Kəlbəcər” və s. kimi iri həcmli fundamental ensiklopediyaların hazırlanması və çap edilməsi də sevindiricidir.

Nazim Tapdıqoğlunun (Vəlişov) müəllifi olduğu 544 səhifəlik Xocavənd ensiklopediyası 2009-cu ildə “Zərdabi LTD” MMC nəşriyyatında çap edilib. Bu iri həcmli ensiklopediyada Xocavənd rayonunun oykonimləri (yaşayış məntəqələri), oronimləri (yer adları), hidronimləri (arx, bulaq, kəhriz, çay, göl) haqqında məlumat xarakterli qısa ensiklopedik informasiyalar əksini tapıb.

Tərtibçi burada arxiv sənədlərinə, mənbələrə, müxtəlif elmi əsərlərə istinad edərək toponimlərin mənşəyinin elmi izahına, onun yaranması tarixinə, keçmiş və indiki adına, düzgün yazılış variantının təyininə xüsusi diqqət yetirib. Rayonun tarixi, arxeologiyası, etnoqrafiyası, coğrafiyası ilə bağlı olan bu ensiklopedik məlumat kitabında kəndlərin adları – orada yaşamış və yaşayan tayfaların, rayonla

bağlı dağ, dərə, qaya, düz, təpə, çay, qobu, bulaq və s. adların mənşəyi, mənsubiyyəti haqqında izahlı şərhlər, eləcə də, rayonun Qarabağ müharibəsində şəhid olmuş, girov götürülmüş, itkin düşmüş sakinləri, həm də tanınmış şəxsiyyətləri, ziyalıları haqqında əlifba sırası gözlənilməklə məlumatlar verilib.

Xocavənd rayonunun toponimləri ilk dəfə olaraq bu cür sistemli şəkildə oxuculara təqdim edilir. Rayonun tarixi memarlıq abidələri haqqında oxuculara həqiqəti çatdırmağa xidmət edən “Xocavənd ensiklopediyası” müstəqillik dövründə adıçəkilən rayonun elmi şəkildə öyrənilməsinin, tədqiqinin bariz nümunəsi kimi qiymətləndirilə bilər.

Qeyd edək ki, ensiklopediyada müəllifin Xocavənd toponimləri haqqında 500-dən çox məqaləsi də əksini tapıb.

Toponimlər müəyyən bir xalqın, tayfanın adından və həmin xalqın dillərindəki coğrafi obyekt ünvanlı sözlərdən ibarət olduğu üçün tarix, coğrafiya, dilçilik elmləri ilə çox bağlıdır, lakin toponimikanı bu sahələrlə tam eyniləşdirmək olmaz. Toponimika konkret bir regionun oronimlərini, oykonimlərini, hidronimlərini tədqiq etməklə bərabər, eyni zamanda, insanlar tərəfindən mənimsənilmiş və ya mənimsənilməyən mənbələri də öyrənir. Bu ensiklopediyanın tərtibçisi Nazim Tapdıq oğlu Vəlişov (Nazim Tapdıqoğlu) 1980-ci illərdən onomastikanın tərkib hissəsi olan toponimika sahəsinin tədqiqi ilə məşğul olur və bu mövzuda xeyli sayda əsərləri çap olunub.

Tərtibçi müəllif ensiklopediyanın əvvəlində təqdim etdiyi giriş məqaləsində yazır: “Hər bir toponim tarixi sənəddir, bizə keçmişdən xəbər verən mənbədir. Qədim mənbələri nəzərdən keçirmədən, tarixi heç olmasa müəyyən səviyyədə bilmədən hər hansı bir coğrafi adın, toponimin mənşəyi haqqında tam əhatəli, düzgün söz demək olmaz. Bu mənada toponimiyanın tədqiqində tarixçilərin rolu danılmazdır, əvəzsizdir” [8, 7].

Xocavənd toponimi 2 hissədən – “Xoca” sözü türk dilində “müəllim”, “öyrətmən” və “vənd” komponenti isə İran dillərində uşağı, nəsl, törəməsi mənalarını daşıyır.

Ensiklopediyanın sonunda (səhifə 475-486) “Qarabağ müharibəsində Xocavənd rayonu üzrə şəhid və itkinlərin ümumi siyahısı” verilib. Bu siyahıda 144 nəfərin ad və soyadı əksini tapıb.

Ensiklopediyanın 488-ci səhifəsindən 509-cu səhifəyə qədər olan hissəsində isə “Xocavənd rayonunun bəzi görkəmli şəxsiyyətləri və tanınmış ziyalıları”nın siyahısı verilib. Burada təqdim edilən adlar əlifba göstəricisinə uyğun tərtib edilib.

Ensiklopediyada 510-511-ci səhifələrində isə “Xocavənd rayonu üzrə uzunömürlü insanların siyahısı” əksini tapıb.

Azərbaycan Respublikasının 26 noyabr 1991-ci il tarixli, 279-XII nömrəli Qanununa əsasən DQMV ləğv edilərək Martuni və Hadrut rayonlarının bazası əsasında Xocavənd rayonu yaradılıb. Rayonun ümumi sahəsi 1458 kv. km.-dir. Xocavənd rayonu Ağdam, Ağcabədi, Füzuli, Cəbrayıl, Qubadlı, Laçın, Şuşa, Xocalı rayonları ilə həmsərhəddir. Bəşər sivilizasiyanın beşiklərindən biri olan Xocavənd bölgəsi antik, orta əsrlər, yeni və müasir dövr maddi-mədəniyyət nümunələri və tarixi abidələri ilə zəngindir. Xocavənd ərazisi ilk insan məskənlərindən biridir. Bu ərazilərdə Azərbaycan xalqının zəngin tarixi, elmi və mədəni irsi formalaşıb.

Ensiklopediyaya daxil edilmiş məqalələri foto şəkillərin müşahidə təqdim edilməsi nəşrin əhəmiyyətini bir qədər də artırır. Qeyd edək ki, ensiklopediyada xeyli sayda (ağ-qara) foto şəkillər verilib.

“Xocavənd ensiklopediyası”nın tərtibatında cədvəllərdən də istifadə edilib. Bu, mövzunun daha yaxşı dərk edilməsinə xidmət edən nəşr göstəricilərindən biridir. Məsələn, (səh.12-də) “Xocavənd rayonunun kəndlərinin işğal tarixi” adlı cədvəldə Tuğ, Salakətin (30.10.1991-ci il); Xocavənd (19.11.1991-ci il); Axullu (09.01.1992); “Qaradağlı” (17.02.1992); Muğanlı, Əmirallar, Kuropaktin (02.10.1992-ci); Günəşli (23.07.1993-cü il); Xətai (20.08.1993-cü il) – tarixi qeydlər cədvələ daxil edilərək ardıcıl şəkildə yerləşdirilib.

Qeyd edək ki, 2 oktyabr 1992-ci ildə Ermənistan Xocavənd rayonunu işğal etdi. Hərbi təcavüz nəticəsində dogma yurd-yuvalarından didərgin düşmüş rayon sakinləri respublikanın 40 rayon və şəhərində müvəqqəti məskunlaşmağa məcbur olub. Bu həsrət müzəffər Ali Baş Komandan, prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 2020-ci ildə 44 günlük müharibə nəticəsində qazanan tarixi zəfərlə sona çatdı. 2020-ci ilin oktyabr və noyabr aylarında Azərbaycan ordusu Xocavənd rayonunun Qoçbəyli, Sor, Qırmızıqaya, Məlikcanlı, Tağaser, Edilli, Edişə, Bulutan, Dağdöşü, Düdükçü, Çıraquz, Xırmançıq, Ağbulaq (Edilli), Axullu, Ağcakənd, Mülküdərə, Daşbaşı, Günəşli, Çınarlı, Dolanlar, Bünyadlı,

Ataqt, Hünərli, Ağdam, Arpagədik, Quşçular, Məmməddərə, Susanlıq, Domi, Binəderəsi, Tuğ, Akaku, Azıx, Cilən, Tağlar, Salakətin, Şahyeri, Şexer, Zoğalbulaq, Arakül, Tağavard, Böyük Tağavard, Zərdanaşen və digər kəndlərini işğaldan azad edib.

19-20 sentyabr 2023-cü ildə aparılan antiterror əməliyyatları nəticəsində isə Xocavənd şəhəri və ətraf yaşayış məntəqələri də Azərbaycanın ordusunun nəzarətinə keçib. Prezident İlham Əliyev oktyabrın 15-də Xocavənd şəhərində Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bayrağını ucaldıb.

Elmi araşdırmaların nəticəsində yaranan tarixi kitablar keçmiş dövrə aid müxtəlif dəyərli məlumatları əldə etməyimizə imkan verir. Xüsusilə də ensiklopediyalarda dəqiq faktlara müraciət edilir. Bu faktlar redaktor tərəfindən ciddi şəkildə yoxlanılır, onlar təsdiqləndikdən sonra nəşrə daxil edilir.

Redaktorun faktla bağlı gördüyü işdə üç vəzifə əsas götürülür:

1. Təhlil və müqayisələrin nəticəsi kimi irəli sürülən faktların metodoloji tələblərə cavab verib vermədiyini yoxlamaq;
2. Müəllifin əl atdığı hər bir faktın dəqiqlik və etibarlılıq cəhətlərini yoxlamaq;
3. Mahiyyətə görə faktların gərəkliliyini müəyyənləşdirmək [3, 303].

Ensiklopediyalarda əks olunan fakt materiallarının yoxlanılması redaktə işinin ən məsuliyyətli və çətin mərhələsidir. Bu redaktordan bilik, təcrübə, diqqət, səriştə ilə yanaşı, erudisiya da tələb edir.

Faktların müqayisə etməklə yoxlamağın bir sıra yolları var:

1. Ensiklopediyada məqalələrdə verilən faktları redaktorun özünün bildiyi faktlarla qarşılaşdırması;
2. Ensiklopediyada məqalələrdə olan faktların bir-birilə müqayisə edilməsi;
3. Ensiklopediyada məqalələrdə təkrarlanan faktların eyniliyinin yoxlanılması;
4. Faktların ilkin əlyazma mətni ilə yoxlanılması [3, 316].

Faktların bir-birinə bağlılığının izlənməsi redaktədə vacib hesab olunur. Təcrübəli redaktor üçün bu üsul vərdişə çevrilir. O, mətndə gözüne dəyən hər hansı bir sonrakı tarixin, adın, rəqəmin öncəkilərlə eyniliyini və ya necə səsləşdiyini yoxlayır. Hətta belə faktlar ona şübhəli görünməsə də, yoxlama əməliyyatı aparmalıdır.

Məhz buna görə də ensiklopediyaların digər nəşr növlərindən əsas fərqlərindən biri də onun dəqiq faktların əldə olunması üçün yeganə mənbə hesab edilməsidir. Ona görə də ensiklopediyaların nəşrində istifadə edilmiş ədəbiyyatlar elmi müəssisələr tərəfindən hazırlanmış qıfıli nəşrlər olmalıdır.

“Xocavənd ensiklopediyası”nın sonunda istifadə olunmuş 221 ədəbiyyatın biblioqrafik siyahısı verilib.

Ensiklopediyanın redaktoru Mətləb İsayev, bədii redaktoru Ehtiram Vəliyev, texniki redaktoru Vidadi Hüseynov, korrektoru Günel Vəlişovadır.

Təəssüf hissi ilə qeyd etmək olar ki, nəşrin tirajı çox az – cəmi 500 nüsxədir. Bu cür əhəmiyyətli nəşrlərin tirajının az olması qənaətbəxş hesab edilə bilməz.

Ensiklopediyanın tərtibatında təəssüflər olsun ki, xeyli sayda nöqsana da yol verilmiş, ensiklopediyanın nəşr aparatına daxil olan tərtibat ünsürləri nəzərə alınmamışdır. Bir tədqiqatçı kimi hesab edirəm ki, ümumiyyətlə ensiklopediyaların nəşrinin ixtisaslaşmış nəşriyyatlara və redaktorlara həvalə edilməsi daha məqsədəuyğundur.

Nəticə. Nöqsanlara baxmayaraq haqqında danışdığımız ensiklopediya bütövlükdə böyük bir araşdırmanın nəticəsi kimi ortaya çıxıb. Nəşrlə tanış olarkən onun ağır zəhmətin nəticəsində meydana gəldiyi hiss olunur. Xocavənd rayonuna aid məlumatları tam əhatə edə bilməsə də bütövlükdə “Xocavənd ensiklopediyası” bu sahədə həyata keçirilən ilk təşəbbüs kimi olduqca əhəmiyyətli mövzuda hazırlanıb və özündə dəyərli informasiyaları əks etdirir.

ƏDƏBİYYAT

1. Allahverdiyev B. V. Kitabın tipologiyası. -Bakı: ÇapART Nəşriyyat Evi, 2017. -578 s.
2. Allahverdiyev B.V. Kitabşünaslığın əsasları. -Bakı: UniPrint, 2011. -446 s.
3. Vəliyev İ.Ö. Redaktənin əsasları: nəzəriyyə və təcrübə. Dərslik. Bakı: Günəş, 2009, 404 s.
4. Vəliyev İ.Ö. Redaksiya-nəşriyyat işinin əsasları. Bakı: Günəş, 2004, 140 s.

5. Musalı V.A. Mətnlərin nəşrə hazırlanması problemləri. Bakı: "Elm və təhsil", 2012, 262 s.
6. Ələsgərova İ. Nəşrin bədii və texniki tərtibatı. Bakı: Azərbaycan nəşriyyatı, 2010, 184 s.
7. Quliyeva S.F. Soraq-məlumat ədəbiyyatı: yaranması, müasir vəziyyəti və inkişaf perspektivləri. Bakı: Təhsil, 2006, 176 s.
8. Tapdıqoğlu N. Xocavənd ensiklopediyası. -Bakı: "Zərdabi LTD" MMC, 2009. -544 s.

ЭЛЬМЕДИН БЕХБУД

*Бакинский Государственный Университет
Диссертант редакционно-издательского отдела*

ОСОБЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ И РЕДАКТИРОВАНИЯ ЭНЦИКЛОПЕДИИ «ХОДЖАВЕНД»

В статье подробно проанализированы конструктивные особенности «Ходжавендской энциклопедии». Сначала автор рассказал о важности книги, ее издании и развитии по отраслям. В своем исследовании автор в качестве основного объекта оставил справочную литературу, занимающую особое место среди книготипов. В статье автор считает правильным разделение справочно-информационной литературы, предложенное видным библиографом, профессором Байрамом Аллахвердиевым: «Общее, или универсальное; отраслевые или специальные энциклопедии; энциклопедические словари; лингвистические и терминологические словари; общие справочные книги (политические, экономические, географические, статистические и т. д.); предметно-вопросники; информационно-справочная литература различного характера: литературные указатели, пояснительные библиографические сборники и т.п.».

В статье автор оценил состояние издания полевых энциклопедий, изданных в нашей стране в 90-е годы XX века, и сказал, что значительное развитие наблюдается в издании полевых энциклопедий. В качестве доказательства этой идеи в качестве примера было взято большое количество изданных в то время энциклопедий.

После обширного анализа Ходжавендской энциклопедии автор приходит к выводу, что энциклопедия представляет собой первый богатый фактами исследовательский труд по соответствующей теме. «Ходжавендская энциклопедия содержит большое количество фотографий и таблиц. Автор также анализирует структуру «Ходжавендской энциклопедии» и высказывает свое мнение об особенностях редактирования. Также в заключении он критикует малый тираж энциклопедии и издание таких важных энциклопедий с большим тиражом.

В заключение он подчеркнул важность поручить публикацию важных книг, таких как энциклопедии, специализированным в этой области издательствам, чтобы устранить ошибки, ускользнувшие от внимания редактора, и подготовить эти публикации на более профессиональном уровне. В то же время в статье выражается отношение к освобождению значительной части территории Ходжавендского района от врага в ходе 44-дневной Второй Карабахской войны и отмечается, что эти события являются нашей славной историей. Наша победа в освобождении наших земель от армянской оккупации создает объективную основу для создания новых энциклопедий. Совершенствование и переиздание «Ходжавендской энциклопедии» в будущем должно стать одним из вопросов, стоящих перед издательствами. Для этого необходимо создать более профессиональный и высокообразованный коллектив работников, подготовить новые энциклопедии об освобожденных территориях Карабаха и Восточного Зангезура.

Ключевые слова: энциклопедия, издание, фактические материалы, тип книги, справочная литература, тип издания, Ходжавендская энциклопедия, редактирование.

ELMEDİN BEHBUD

Baku State University

Dissertation student of the editorial-publishing department

FEATURES OF PREPARATION AND EDITING OF "KHOJAVAND" ENCYCLOPEDIA

The design features of "Khojavand encyclopedia" were analyzed in detail in the article. First, the author talked about the importance of the book, its publication and development by fields. In his research, the author kept the inquiry literature, which has a special place among book types, as the main object. In the article, the author considers the division presented by the prominent bibliographer, professor Bayram Allahverdiyev for the inquiry-information literature as correct: "General, or universal; field or special encyclopedias; encyclopedic dictionaries; linguistic and terminological dictionaries; general inquiry books (political, economic, geographical, statistical, etc.); subject-question books; query-informational literature of various nature: literature indexes, explanatory bibliographic collections, etc."

In the article, the author assessed the state of publication of field encyclopedias published in our country in the 90s of the XX century and said that a significant development is observed in the publication of field encyclopedias. As proof of this idea, a large number of encyclopedias published at that time were taken as an example.

After extensive analysis of Khojavand encyclopedia, the author concludes that the encyclopedia is the first research work rich in facts on the relevant topic. "The Khojavand encyclopedia contains a large number of photographs and tables. The author also analyzes the structure of the "Khojavand encyclopedia" and expressed his views on the features of editing. Also, in the conclusion, he criticizes the low circulation of the encyclopedia and made a proposal regarding the publication of such important encyclopedias with a high circulation.

In the end, he emphasized the importance of entrusting the publication of important books such as encyclopedias to publishing houses specialized in the field to eliminate the errors that escaped the editor's attention and prepare these publications at a more professional level. At the same time, the article expresses its attitude to the liberation of a large part of the territory of Khojavand region from the enemy during the 44-day second Karabakh war and notes that these events are our glorious history. Our victory in liberating our lands from the Armenian occupation creates an objective basis for the creation of new encyclopedias. Improving and reprinting "Khojavand encyclopedia" in the future should be one of the issues faced by the publishing houses. For this purpose, a more professional and highly educated team of workers should be created, and new encyclopedias should be prepared about the liberated territories of Karabakh and Eastern Zangezur.

Keywords: encyclopedia, publication, factual materials, book type, inquiry literature, publication type, Khojavand encyclopedia, editing.

Məqalənin redaksiyaya daxil olduğu tarix: 15 fevral 2024-cü il.

Məqalənin çapa qəbul olunma tarixi: 25 mart 2024-cü il.

Rəyçilər: t.ü.f.d. Leyla Abasova, t.e.d. İsmayıl Məmmədov.